

Ses Bilgisi Taktikleri ve Püf Noktalar

⇒ Ses Olaylarının İsimleri:

Farklı kaynaklarda ve sınav sorularında çok bilindik ses olayları, alışıldık isimlerinin dışında ikinci bir isimle karşımıza gelebilmektedir. Bu nedenle aşağıdaki tabloyu dikkatli bir şekilde inceleyiniz.

- Büyük Ünlü Uyumu - Kalınlık İncelik Uyumu
- Küçük Ünlü Uyumu - Düzlük Yuvarlaklık Uyumu
- Ünlü Düşmesi - Hece Düşmesi
- Ünsüz Benzeşmesi - Ünsüz Sertleşmesi
- Ünsüz Türemesi - İkizleşme
- N > M Değişimi - Dudaksıllaşma - Dudak Ünsüzlerinin Benzeşmesi
- Kaynaştırma Ünsüzleri - Yardımcı Ünsüzler - Koruyucu Ünsüzler

⇒ Ünlü Düşmesi:

Öyle ünlü düşmesi örnekleri vardır ki çoğumuz bu örnekleri kelimenin asıl hali olarak değerlendiririz. Sınavdaki eleyici sorulardaki ünlü düşmesi örneklerini hızlı bir şekilde görebilmek için aşağıdaki örnekleri çok iyi bir şekilde inceleyiniz:

- Uyku (uyu-ku)
- Oynamak (oyun-amak)
- Koklamak (koku-lamak)
- Benzemek (beniz-e)
- Çevre (çevir-)
- Ayrım (ayır-mak)
- Sıyrık (sıyr-mak)
- Beslemek (besi-lemek)
- Yalnız (yalın-ız)
- Sızlamak (sızı-lamak)
- Yanlış (yanıl-ış)
- Seyretmek (seyir + etmek)
- Kaynana (kayın + ana)
- Sütlaç (sütlü + aş)
- Burada (bu + arada)
- Nasıl (ne + asıl)
- Niçin (ne + için)

Tıkla ve izle

Bu Videoyu İzlemekten Sınav Çırmak!

TAKTİKLERLE

SES BİLGİSİ

TYT TÜRKÇE 2023

Denizli Hİ

PDF

Dikkat! İkilemelerde ünlü düşmesi gerçekleşmez:

- Omuz omuza, nesilden nesile, ağızdan ağıza

Dikkat! Ek fiildeki ses olayı da ünlü düşmesidir:

- Seviyorken (seviyor -iken)
- Geliyordu (geliyor -idi)
- Kitapmış (kitap -imiş)

⇒ Ünlü Daralması:

- Oynuyor (oyna-yor)
- Saklıyor (sakla-yor)

Yukarıdaki örnekte de görüldüğü gibi bir fiilin sonunda "a, e" geniş ünlüsü varsa ona gelen "-yor" ekiyle birlikte bu sesler "ı, i, u, ü" seslerine daralır.

Dikkat! "-yor" ekinden önceki her "ı, i, u, ü" sesi daralmış ünlü değildir. Ünsüzle biten fiil ile "-yor" eki arasına "ı, i, u, ü" yardımcı sesi girebilir:

- *Bakıyor (bak-yor): Araya yardımcı ses girmiş.*
- *Gidiyor (git-yor): Araya yardımcı ses girmiş.*
- *Duruyor (dur-yor): Araya yardımcı ses girmiş.*

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi bu şekilde olan fiillere "-e, -a" eki getirilemez:

- *Oyna-mak : Olur*
- *Sakla-mak : Olur*
- *Baka-mak : Olmaz*
- *Dura-mak : Olmaz*

Dikkat! Aşağıdaki kelimelerde "-yor" ekinden bağımsız olarak kelime köklerinde bir daralma vardır.

- *De-y-ecek → diyecek*
- *Ye-y-ecek → yiyecek*
- *Ne-y-e → niye*

⇒ Ünlü Türemesi:

Bazı sözcüklere "-cık, -cik" küçültme eki getirildiğinde ve pekiştirme yapıldığında ünlü türemesi gerçekleşir:

- *Genç-cik → gencecik*
- *Yap-yalnız → yapayalnız*

⇒ Ünsüz Benzeşmesi:

Sert ünsüzle (ç, f, h, k, p, s, ş, t) biten kelimeye "c, d, g" ile başlayan ek geldiğinde bu sesler "ç, t, k" olarak sertleşir.

* Ünsüz benzeşmesi sadece ekte olur.

- *Sınıf-da → sınıfta*

Dikkat! Birçoğumuzun gözünden kaçabilecek şu örneklerde benzeşme vardır:

- *As + gı -> askı*
- *Unut + gan -> unutkan*
- *At + gı -> atkı*
- *Bit + gi -> bitki*
- *Seç + gin -> seçkin*
- *Kes + gin -> keskin*
- *Ses + deş -> sestеш*
- *Dilek + ce -> dilekçe*

Dikkat! Aşağıdaki sözcükler benzeşmeye aykırılık gösterir:

- *Çocuk-cağız, dört-gen, üç-gen, beş-gen...*

⇒ Ünsüz Yumuşaması:

Sonu "p, ç, t, k" ünsüzleriyle biten sözcüğe ünlüyle başlayan bir ek gelirse bu sesler yumuşayarak "b, c, d, g, ğ"ye dönüşür.

Dikkat! Tek heceli bazı kelimeler ile yabancı kökenli sözcüklerde yumuşama gerçekleşmez.

- *İp-i*
- *Tek-i*
- *Hukuk-u*
- *Millet-i*
- *Sanat-ı*

⇒ Ünsüz Düşmesi:

Sonu "k" sesiyle biten bazı sözcüklere "-cık, -cik" ve "-l" yapım eki gelirse "k" sesi düşer.

- *Ufak-cık → ufacık*

Dikkat!

* "*Ad + daş = Adaş*" sözcüğünde de ünsüz düşmesi vardır.

* Bazı birleşik sözcüklerde de ünsüz düşmesi görülebilir:

- *Üst + teğmen → Üsteğmen*
- *Ast + teğmen → Asteğmen*

⇒ Ünsüz Türemesi:

* Kökten uzaklaşıp kök ve ek arasına odaklan.

- *Tıp + ı → Tıbbı*
- *Sır + ım → Sırrım*
- *Şık + ı → Şıkkı*
- *His + etmek → Hissetmek*
- *Af + etmek → Affetmek*

⇒ n/m Değişimi:

Dudak ünsüzü "b" sesi, kendisinden önce gelen "n" sesini "m" sesine dönüştürür.

- *Penbe → Pembe*
- *Çenber → Çember*
- *Saklanbaç → Saklambaç*

* Özel isimlerde bu kural uygulanmaz: *İstanbul, Safranbolu*

⇒ Kaynaştırma Ünsüzleri:

Ünlüyle biten bir sözcüğe ünlüyle başlayan bir ek geldiğinde araya giren "Y, Ş, S, N" seslerine kaynaştırma ünsüz denir.

- *Masa-a → masaya*
- *Yedi-er → yedişer*

* Ünlü ile ünsüz arasına da gelebilir: *Bu-n-da, kara-n-lık*

Aşağıdaki Bağlantılardan "Türk Dili ve Edebiyatı" Ders Konularına, Etkileşimli Notlara ve Dosyalara Ulaşabilirsiniz.

- ⇒ **Türkçe Ders Konuları**
- ⇒ **Edebiyat Ders Konuları**
- ⇒ **TYT Türkçe Notları PDF**
- ⇒ **AYT Edebiyat Notları PDF**
- ⇒ **Edebiyat Ders Notları PDF**
- ⇒ **9. Sınıf Edebiyat Notları**
- ⇒ **10.Sınıf Edebiyat Notları**
- ⇒ **11.Sınıf Edebiyat Notları**
- ⇒ **12.Sınıf Edebiyat Notları**
- ⇒ **Sınav Hazırlık Videoları**
- ⇒ **Ders Videoları**

